

Deschiderea Timișoarei 2023 – Capitală Europeană a Culturii

Un talmeș-balmeș de impresii

De Getta Neumann

În engleză, română, maghiară și germană, dar și în limbile sârbă, ivrit și romani (țigănească) apare titlul pe afișe, pe program, peste tot. Apoi specificările de pe porțioara mea de miere (vezi cu atenție imaginea) la micul dejun m-au asigurat încă și mai mult că sunt acasă, în Timișoara mea multicoloră. Cu toate că aș fi preferat să fi fost niscai molecule din Israel, în loc de China.

Diversitatea este o sursă de putere, a spus primarul Dominic Fritz în scurtul său discurs la fastuoasa deschidere în Palatul Culturii (Opera), unde s-au adunat miniștri, reprezentanți ai familiei regale, clerici, ambasadori, la crème de la crème a orașului. Clădirea este un simbol al diversității Timișoarei, a rostit primarul, căci aici funcționează trei teatre – în limba română, germană și maghiară, o coabitare culturală fără egal în toată Europa. De aici s-a proclamat Timișoara, primul oraș liber de comunism. De asemenea, primarul a evocat un incident tragic din trecut, în care diversitatea a fost călcată în picioare. « Această sală », a spus el, « a fost și locul care a cunoscut teroarea extremismului, când, în 1938, într-un atentat antisemit... au fost uciși patru oameni și răniți alți zeci. » Am fost mișcați, eu și fiul meu Daniel, venit de la Londra ca să

petrecem aceste zile deosebite împreună. Ne-a emoționat faptul că, în discursul său de cinci minute, inspirat ca de obicei, primarul a ținut să amintească acel atac în plin spectacol al celebrei actrițe de limbă idiș Sidy Thal. Un legionar aruncase o grenadă care a ucis pe Berthold Eckstein, pe Izidor Segal și pe soții Helen și Simon Hirsch, înmormântați în cimitirul evreiesc. În acest context, diversitatea dobândește însemnătatea care i se cuvine.

Vă recomand să ascultați discursul primarului Dominic Fritz la deschiderea Timișoarei 2023 – Capitală Europeană a Culturii : <https://fb.watch/jBaej7Rkxm/>

Weekend-ul deschiderii a fost cum nu se poate mai divers și l-am savurat din plin. Am ținut piept avalanșei de critici, care de mai care mai absurde (că de ce se cheamă Opera acum Palatul Culturii, că pepiniera e hidoasă, că ce caută un taraf la Timișoara?! Ca să vezi ce prezență insolită – roma la Timișoara!:) Etc.) Am sărbătorit, am jubilat la deschidere, ne-am căscat la proiecții spectaculoase pe clădiri, ne-a încântat concertul cu Taraful de Caliu – muzicieni virtuoși, plini de har, cu muzică disco și ce-o fi fost, mie mi-a plăcut. M-am delectat cu bușeuri delicioase la recepții, nu m-am sfiit să beau câte un pahar de vin sau șampanie și nici să dansez în Piața Unirii.

Pepiniera – o grădină pe verticală – cu cinci etaje, de pe care ai o vedere excepțională. Va înverzi și va înflori, devenind un buchet imens în inima orașului. (Vedere de pe balconul Operei)

Timp de trei zile am mers de la un eveniment la celălalt, de la o expoziție la alta, întâlnind și îmbrățișând prieteni, zâmbind fețelor deschise și curioase și observând cu plăcere zelul voluntarilor care se precipitau să ne ghideze. Din câte am văzut, am să mă opresc, în numele diversității, mai cu seamă asupra a ce are tangență cu comunitatea și cultura iudaică.

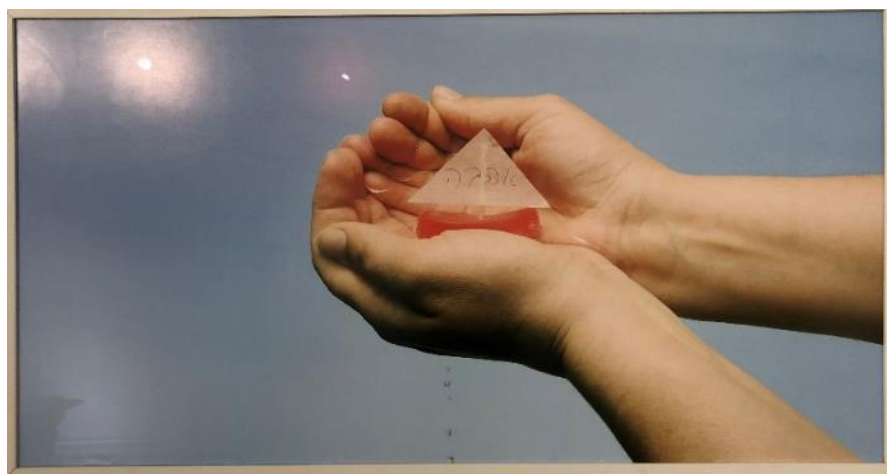
Evenimentul stelar a fost expoziția *Victor Brauner : Invenție și Magie* la Muzeul de Artă din Timișoara, prima retrospectivă a artistului suprealist în România, care reunește peste 100 de

lucrări ale artistului, împrumutate din Centre Pompidou, muzee din Marseille și Saint-Etienne, alte muzee și din colecții private. Victor Brauner, născut la Piatra Neamț, într-o familie de evrei, a fost o figură emblematică a avangardei bucureștene, apoi a celei pariziene, și rămâne unul dintre cei mai mari pictori suprarealiști. S-a scris mult despre el și despre expoziție de către critici de artă. Mă mulțumesc să vă împărtășesc senzația noastră că există o mare diferență între arta lui Brauner și cea a unui Salvador Dali, Magritte, de Chirico și alții : încărcătura emoțională a picturii, zbulciumul și suferința care transpar.

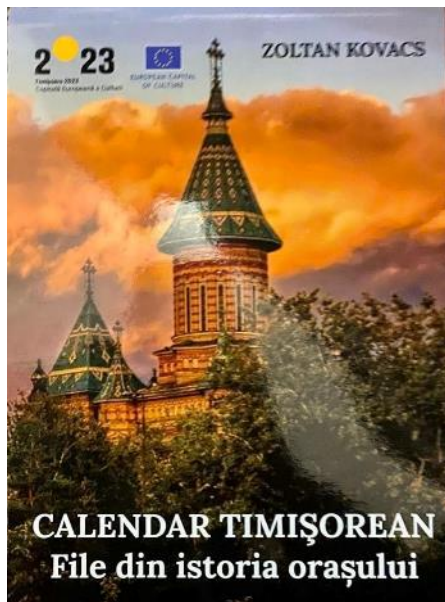

Două lucrări premonitorii ; Victor Brauner, *Hitler*, 1934. Autoportret, 1931. În 1938, Brauner și-a pierdut un ochi.

În galeria de la parterul Muzeului de Artă am dat de expoziția *The Void Of Silence* a lui Belu-Simion Făinaru, artist israelian, născut la București. Instalații, obiecte și filme video iradiază poezie, gingășie și delicatețe, suferință și speranță, cu motive din opera poetică a lui Paul Celan, din istoria și cultura iudaică.

Belu-Simion Făinaru, Bărcuța cu inscripția pe velă Ahava אהבה (Dragoste) în căușul plamei.

Am fost mândră să văd în vitrinele librăriilor ghidul meu turistic pentru Timișoara evreiască în engleză și în germană – ediția II în română a apărut zece zile mai târziu. Am văzut și am cumpărat prompt *Calendar timișorean : File din istoria orașului* de Zoltan Kovacs, pe care îl cunosc din copilărie – am locuit în aceeași casă în Piața Petru Rareș. Zolika a devenit jurnalist și redactorul celui mai de succes săptămânal din Timișoara după revoluția din 1989, « Agenda ». Într-unul din numere, figurau, pe jumătate din prima pagină, una lângă alta, fotografia Regelui Mihai în vizită la Timișoara și cea a rabinului dr. Ernest Neumann, tatăl meu. Am impresia că reminiscențe din casa din Petreu Rareș au jucat un rol în layout-ul paginii 😊 Arăta grozav, o păstrez cu drag.

Calendarul a fost publicat și în engleză și lansat și la Bruxelles. Autorul a găsit un mod ingenios de a prezenta istoria orașului prin date despre evenimente, clădiri, poduri, parcuri, biserici și sinagogi, fabrici, instituții, magazine, publicații, personalități, de la artiști și primari la chirurghi și sportivi. Este un caleidoscop al orașului, cu 365 de piese care dezvăluie multe fațete mai puțin cunoscute. Cum privirea mea reperă de îndată elemente identitare, în luna ianuarie în calendar m-am bucurat să descopăr o pagină despre Liceul Israelit și una despre tata, iar în decembrie, una despre evreii din Timișoara. File sunt dedicate lui Andrei Spitzer, Ioan Holender, Elek Schwartz, Rodion Markovits, Otto Roth și alții, despre care puteți afla mai multe în Minipedia noastră Iudaică Timișoreană. http://www.bjt2006.org/Minipedia_Iudaica_Timisoreana.pdf

Sar de la una la alta, dar redau astfel talmeș-balmeșul din acel week-end de pomină. Un eveniment important a fost decernarea titlului Doctor Honoris Causa al Universității Politehnice din Timișoara lui Ioan Holender, directorul cel mai longeviv al Wiener Staatsoper, directorul artistic al Festivalului Enescu timp de șase ediții, în continuare activ ca scriitor și animatorul unei emisiuni culturale la televiziunea austriacă. Laudatio, citit de prof.univ.dr.ing. Ștefan Kilyeni, prieten al maestrului și mare amator de operă, a fost pe măsura sărbătoritului, care privește înapoi spre o viață

debordantă în schimbări radicale care s-au soldat cu triumfuri. Iubitul fidel al orașului, Ioan Holender i-a fost sprijin de-a lungul anilor. Se mândrește cu Timișoara și orașul se fălește cu el.

Suntem printre cei vreo 70-80 de oameni norocoși să putem asista la concertul în Sinagoga din Cetate. A fost deja complet, dar un om bun de la centrul de informare pentru deschidere s-a uitat la mutra mea pleoștită și a declarat că renunță la biletul lui, ba a mai și adăugat unul. Am încercat să-l conving să nu se sacrifice, dar n-a fost chip. Îi sunt recunoscătoare și întâlnirea cu el rămâne pentru mine încă o amintire luminoasă din week-end.

Artistul Tarek Atoui, originar din Beirut, trăiește la Paris, este muzician, componist de muzică

electronică și creator de instrumente noi. A declanșat muzica porturilor, vâjâitul vântului, sunetul mării, țipetele pescărușilor, trosnetul valurilor, scârțâitul macaralelor, pocnituri, șuier, fluierat, crâmpete de conversații. A dezlățuit, precum un magician, nu numai prin sunete, ci și prin coreografia mișcărilor, o lume întregă. A fost fascinant.

În sfârșit, am văzut la Bastion filmul artiștilor Susanna Jablonski & Santiago Mostyn, *Umdrehen*, din 2022. Este o juxtapunere a înregistrării audio a mărturiei unui sergent naval german, Reinhard Wiener despre uciderea în masă a locuitorilor evrei din Liepaja din Lituania în 1941, cu imaginile filmate de artiști în 2021 la locul masacrului. Auzim doar vocea lui Wiener care descrie crimele cumplite, dar nu vedem materialul video captat de el și care a servit în procesele împotriva criminalilor naziști. Privim peisajul verde, neîntinat, fără vreo urmă care să trădeze fărâdelegile de atunci. Camera de filmat se înfundă în câte o groapă sau un șanț. Mâna care ține camera tremură, imaginea se clatină. *Umdrehen*, titlul filmului, înseamnă a întoarce pe dos. Sub veșmântul naturii pașnice, auzim vaiete și gemete, vedem moartea sângeroasă, simțim bestialitatea. Ieșim bulversați, adânc îndurerați.

După week-endul de pomină, de acum urmărim doar de departe șiragul de evenimente extraordinare din Timișoara unde înfloresc acum cireșii și lalelele. Ne simțim aproape și sperăm ca efervescenta să nu scadă și nici entuziasmul participanților, iar valul de scrutare critica negativă să se transforme într-un elan colectiv spre bine.

Piața Unirii

Publicul la festivitatea de deschidere

Vedere din Pepinieră